

GENERACIJA X

Devedeste godine donele su političku krizu, rat i raspad bivše Jugoslavije. Sve to praćeno je ekonomskom katastrofom i dehumanizacijom društva. Posledice te situacije su još uvek prisutne u Srbiji, iako je rat završen, a izvestan vid ekonomske stabilnosti uspostavljen.

Proteklo vreme ponudilo je mnogo tema ne samo u umetnosti, nego i u ostalim sferama života. Jedna od njih predmet je zanimanja Dunje Antić, umetnice i fotografkinje, koja se zainteresovala za najdublje posledice te krize, za njene psihopatološke aspekte, za individualne i kolektivne traume koje su ostale kao rezultat stradanja jednog društva.

Kroz svoje fotografije ona analizira situaciju mladih ljudi koji su početkom 90-ih bili na putu da se osamostale, da definišu svoje životne ciljeve, da bi, zatim, bili suočeni sa decenijom ratova, tokom kojih su izgubili orijentaciju, postali nemotivisani i umanjili sopstvene mogućnosti za reintegraciju u današnje društvo koje nastoji da se revitalizuje postojećim snagama.

Vi nemate tela, vi ste telo, pisao je Wilhelm Reich. Ta rečenica možda najbolje opisuje situaciju u kojoj posleratna srpska država pravi pritisak na mlađi deo svoje populacije, pozivajući ih da poprave stanje u zemlji, stanje za koje oni sami nisu odgovorni. To prebacivanje odgovornosti na one kojima u njihovoj ranoj mladosti nije bio ponuđen nikakav drugi model - osim političkih diktatora, vojnika, depresivnog komšiluka ili kiča i propagande emitovanih putem medija - samo je nastavak jednog istog dugogodišnjeg pritiska u kome su ličnosti progresivno bile uništavane u korist jednog haotičnog kolektivnog tela. Najnoviji pritisak sastojao bi se, dakle, od poziva da, u okviru tog kolektivnog tela, terorisanu individua ponudi svoju viziju budućnosti.

Naziv Generacija X dolazi od pojma X-files, klasiranih fajlova, o kojima se više ne diskutuje, gde je X sinonim za precrtano ili zatvoreno. Taj naziv dodelili su sami sebi pripadnici generacije koji danas imaju između trideset i četrdeset godina, a koje prikazuje Dunja Antić. Ono zbog čega se ta generacija zapravo oseća klasiranom, je nemogućnost da spoje svoje mladalačko iskustvo sa novonastalim društvenim okolnostima. Period postepenog odrastanja, sazrevanja, za njih kao da je preskočen. Vreme konfuzne mladosti iznenađeno je zamenjeno vremenom prerane starosti.

Mogu li oni, koji su živeli u dugogodišnjoj krizi, izloženi poniženjima i pritiscima svih vrsta, biti u stanju da pronađu energiju i nove ideje kojima bi prouzrokovali pozitivne promene? Ovo pitanje od vitalnog značaja, koje postavlja Dunja Antić, upozorava nas da postoji izvesno kolektivno osećanje težine. Dunjine fotografije prenose nam upravo tu težinu. Ambijenti u kojima poziraju protagonisti fotografija su skućeni, svedeni na osnovu bez detalja. Dunja saraduje sa svojim modelima, nudeći im mogućnost da pred kamerom budu to što jesu, odnosno, da se oslobode od svih zahteva, pa i onih, koje bi mogao da im nametne i sam čin fotografisanja. Ako ih društvo već stalno podvrgava presiji, zašto im ona, kao umetnik, ne bi ponudila da se pred kamerom oslobode te presije, kojom se od individue zahteva da bude organ nekog fiktivnog kolektivnog tela. Tom presijom, takodje, se i posmatraču nameće gotovo rešenje o identitetu portretisane osobe. Kaže se da se čovekov identitet procenjuje po njegovom izgledu. Ali koji kriterijumi to mogu da potvrde? Koji kriterijumi mogu da nam omoguće da prepoznamo ljude iz Srbije, pripadnike određene generacije? Dunja nastoji da svoje fotografije oslobodi klišeja ove vrste i da nas provocira da razmišljamo o viziji/vizualizaciji portretisanih osoba.

Igor Antić